

בארה של מרים.

או

קטעים מחיי אנוש.

מאת ש"י עגנון.

פ ת י ה ה .

איש צעיר בעל כשרון היה; לפחות האמינו בזה אבותיו התכזימים, בישיבה
 ישיבת קודאים מדי שבת בשבתו אחרי שנת מנוחה של צהרים את שיריו וספוריו.
 ישיבו הולכים ונדפסים בעתונים, יושבים על כוס מי פירות ושותים בצמא את
 דבריו, ומעולם לא חזו מקריאה זו עד שהגיעו לסופו של דבר. רק לפעמים הענין
 בפסק מאליו. קריאה של התפעלות היתה מתפרצת מהם, יוצאת מעמק לבם ואומרת:
 כמה נאה מעשיה זו! כמה יפה שיר זה! האח, זהו פייטן. אבל מנין לו זה?
 כנהוג, היה אביו סוכר, ישמתנה טובה זו לא באה לו לבנו אלא בירושה
 הימנו; בדין שהאב מוכה את בנו. אף על פי שלא באמרו באביו כל אותן המעלות,
 צדם מתוך כך התחיל מפשיש במעשיו ומצא, שבימי חרפו ידע גם הוא פרק
 בשיר, ועדיין מתנוססת לאות בבית מועד לכל חי מצבה אהת, שתנוסת החרות על
 גבה הוא חברו, ואף אמו לא נחנה לקפח את זכות השמיעה על סגולת פרי בטנה.
 גם מצאת מעד לזה בראשית ימי חילדות שלו, שאו היתה מרבה לספר לו אנדות
 והוא נתן לבו אליהן. ויותר שהיא מספרת יותר נגרר אחריהן. ומאה פעמים ואחת

נתבקשה מוכנו לחזור אחרי מעשיה נורא זו של אותה המכשפה, שבלילות הלכנה
 היתה הולכת הלב-ירח. בשעות כהללו היה לבו הפעוט משתקוקרום של הזית
 התחיל מתרקם בפניו. עיניו המלככות התעוררו ונפתחו מאליהן ושוב החכוצו עד
 שנתעצמו לגמרי, כאלו נתגלה להן הסוד, אך גזו אותו למשמרה עד עת מצוא
 ועוד היה מי ישתלה יפיפוחם של שירי חמדת בו בעצמו—הלא הוא מורו
 מלפנים. עיננהיתה צרה באבות הבן ובעל כרחם רצה לפרוק את עדיים מעליהם.
 הלז היה עומד בדעתו ואמר: אני ואפסי עות, שתשפיע עליו רוב טובה זו.
 וראיה לדבר: הן הוא ולא אחר הדריכו בראשונה על גתובות לשון הקודש ויאיר
 את דרכו בתפארת המליצה.

יותר שהיו קרוביו מחלקים בבוד למליצות אמרותיו, היו הכנות נוחות
 אחריהן, הלא הן חריבות היפופיות שבעיר מולדתו. כשתיו אלו קוראות את דבריו,
 על אהבה שאינה נעבית ועל הבתולה שיצאה בשמתה באהבה, נתמלאו עיניהן
 דמעות והלב פרכס לצאת, וידוע, שרובות אלו המירנו את שם-המושורר, וכל אחת
 קראת לו בדרך חבה: חמדת!

ודאי שאין להחליט, שבולן נתאתכו בו דוקא, אלא מין רגש של חבת
 אליו היה מפעפע בלבן של אלו, ואותו לא העלימן גם בפני חברות ארובה,
 כשעת שהקראו את שיריו בפומבי על גשמי שמתה, היו כלן מוחאות כפים וקוראות
 לפניו: הייבד! הייבד! יחי המשורר! יחי המשורר! יחי המשורר! יחי המשורר!
 אולם אחת היתה, שאהבתה עלתה על כלן—אדני כיר ים. ואף גם

ואף על פי שכל אלו רק חרבות, חרבות הן, אך מי שעינים לו יראה ו
ואם בעל נפש הוא ישים את לבו למהלך ימי בעליהן: צעיר רגשן שחבב ריבה
אהת וזו השוכה לו אהבה, אבל מלאך רע הנקרא בפי כל "מזל" — עיניו היו
צרות בהם.

דברי המלך והמסדר והמביא לביהד"פ.

. . . ועוד זאת למודעי: בשעה שהיו בני אדם קוראים את דבריו, היו הוחיבו
ושואלים: מהיכן אדם צעיר זה מכיר כל כך את החיים והם גלויים
ופרושים לפניו. כחופה שתורה? כי באמת ירד לעמקם של החיים
וידע אותם פנים אל פנים והבין בהם היטב. אבל החיים לא
חסצו לדעת אותו ולא רצו להכירו. זהו המדרש
פליאה שבהלך ימיו, כאן אבן הפנה שנזרק
עליו כל ימי השחרות. ועל אבן זו
שגש עינים של המלך
והמסדר לבנות עליה
בנין לספורג.
הג' ל.

הוא אהב אותה אהבה בלי מצרים. והיה נוהג לדבר אתה באופן מיוחד ובשפת
חבה, שרק נשמות אוהבות נזקקות לכך. בלב רועד ובדברים נוחים וחמים משך את
לבה באהבה רבה, ויש אומרים, שגם הרבה משיריו הקדיש לה. אבל אין זה נוגע
לנו. עיקרו של דבר: בתוך עירו היה המדת המשורר הרצוי, והכל שבחוחו והודו לו.
ואף על פי בן אהר היה, שפקפק בטוב שירי חמדת. ומנו? — בעל-
המחבר" בעצמו. למען האמת עלינו לספר, שחמדת לבו רגש עליו ואש אלקים
מתלקחת בקרבו, אלא שדיוו מימיית היא, וכשבא לסלק בה מן המובחר שברגשותיו,
כבתה השלהבת ופסק אשה בתוך ידיו. לפיכך היה חמדת עומד בזמן שיצא
מתחת ידיו איזה שיר כאדם זה, שבית ועליה היו בחצרו; פגע בהם גשם של
זועות והתיך בזעפו מים עד שהציף את העליה, ולא נשתייר מבית זה אלא מדור
תחתון בלבד. זר שעובר אחר כך אינו נוהג את לבו לזה, אבל בעל הבית שזוכר
את עליותו מימי קדם — לבו כואב עליו וצערו מרובה.

נפשו חשקה לברא דבר מה, שיהא סופו מכוון לתחלת מחשבתו, בטרם
שטה את בתיו לשכללם: היכלי שירה מגיעים השמימה. אפס רצונו היה גדול מן
היכולת ותשוקת היצירה מכפי כחו. וימים רבים היה הוא כההלך והולם תלום
כביר ונשא. ברם אבד אבד האיש, כמו שיסופר להלן, ואת שירתו לא השמיע. רק
חרבות בתי נפשו השאיר אחריו לאנחות, שאני הפעוט הח"מ שהתדלתי קצת
לבנותן גם לצירוף ולכירן כיד המליצה הטובה עלי, כאשר תחגיגה עיני הקורא
מישרים לקמן, אם יפלט לו נתיב בין החרבות.

מודעת זאת בכל הארץ, שבכל חללה של הבריאה רוחות מנשבות בתוכה, הולכות והוזרות מסוף העולם ועד סופו ומנפנפות אפילו בלבו של בשר ודם. ואז השירה מתישבת בנשמתו, ומדברת מתוך גרונו, והריהו מנגן מאליו. אולם יודע היה חמדת גם מבני אדם, שדבר מה חוצץ על הלב, וכיון שהרוחות מנשבות בהם, הרי הן אינן מגיעות אליהם, ושירה לא תעלה על לבם, ונחלת שדי בל חבוא אליהם.

כבני אדם אלו היה חמדת רואה את עצמו מחיצה על לבו—הוי, דכדונה של גלות! וכל עוד שהוא בתוך הגולה אין מחיצה זו זזה משם לעולם. רק שם בארץ הצבי דרור יקרא ללבב. היא תהיה כנור למנגינותיו ושירת ישראל תתפרץ מתוכו וענתה כבימי נעוריה וכמרום תתן קולה. והיחה הנפש נמשכת להחם, נמשכת ומשתוקקת.

אפס חמדת אינו בעליהם של מעשיו. לפי כל רוח מצויה, היו המעשים מתגלגלים כרחיים הללו של רוח, ואבניהם שהקו את רצונו. לפיכך היה לבו אומר לו: עשבים יעלו בלחיך ולציון טרם עליה!
רק עם מאור הירח בלילות החורף היה דמיונו הולך לארץ הצבי. ותהי רוחו רואה את הארץ ואינה נראית שם. ועם דמדומי האביב, באב ואלול בערוב היום, היה עולה על הר.

ועל ההר נצב יהודי אחר, שהיה מהלך בדרך והגיעה שעת מנחה. היהודי נשאר עומד שם, מסב סניו כלפי מזרח ומתפלל:

וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים!

אך טרם ישא הרוח תפלותיו, כבר נדחו מפני קול אחר, עצוב ובוקע חלוני הנפש:
גוי קטן יחלול שיר:

כְּלוֹם אוֹתִי יִמְשֹׁךְ עָב
הַכּוֹבֵשׁ שִׂיא הַרִים
אוֹ אֵל עֲנֵי שָׁמַיִם
נַעֲנוּעֵי נִגְרָדִים ?

הוֹי רִיבָה לִי, רִיבָה לִי
שֵׁם בְּבִקְעָה וּבְצֵל!
וְלָמָּה אַךְ אֲשָׂא קוֹדֵר
עֵינֵי אֵל הַרְרֵי אֵל ?

הֵן שְׁנוֹתֵי קֶדְרוֹ מִנֵּי עָב
וְעַרְפֵּל חֲתוּלָתוֹ,
וְלָמָּה עֵינֵי אֵל הַהָרִים
יִנְדוּדוֹן מִמְנוּחָתוֹ ?

ובמורד על המים מתרגש נשף לבוא. רועדים המים לקראת אורח אפלולי
זה ומתחמקים ועוברים לקצו מרחקים. ובין רמדומי הערב הר קול רון אזניו ישמעונו.

הפרידה בחמלה רבה. מנסה אחד להסיח את דעתם מכך והומד לצון לו: המדה, דרוש נא בשלומה של רהל אמנו! אבל מכיון שראו עיניו את החבילות והצרורות נתמלאו דמועות, והלצון אשר המד, כופו היה צער.

בפתח נשמע קשקוש שוט מיילל: הגיעה השעה שאתם מתפרשים הימנו. שמעו כלם ויחרדו ויגון נפל עליהם. קמו ונפלו על צוארו. והיו מנשקים אותו. והאם ההולניות סופקת כפים. בן גדלה להפארת, והנה ישא אותו הרוח מעבר לים. והבית נתמלא בכי. אפס אבי אמו עמד באותה שעה ולא בכה. שיבה קשה והקוה טובה עודדו את רוחו. הרי נכדו אינו גוסע אלא לארץ ישראל, וימים יבואו ונעלה כלנו לציון כרנה ונחזה בנעם את פניו עם כל ישראל אחינו.

ובקרן זוית השכה בירכתני הבית עמדה מרים וכבשה את פניה בקיר. קשה היתה פרידתו עליה, ובכתה.

בלוית אביו יצא את העיר. אביו מתאנח ואומר לו: היתה זהיר בני לשגר בכל עת מכתבים אלינו. כי גדול צער הנעזב מהעוזב. ואתה עזבת לאנחות נפשות כואבות עליך כל הימים. הרבה בנים שכחו זאת, והרבה הורים ירדו מתוך כך בדמי ימיהם אבל שאולה.

הרכבת התחילה וזה ממוקומה וזו ידיהם זו מזו ונתפרשו. ובל אחת הלך לדרך.

קרידות של לילה נשבה מבין עצי היער, שבתוכו עבנה תרבת. זקן אחד, שהיה נוטל פרקן על גבי הספסל ונתנמנם, התעורר רגע, קם מעל מושבו

קול הברבור הונח. את שירו האחרון ישיר בעת; תכלה השירה, וכלו גם חיינו, ויחדיו ישתכחו מעל היקום. עיניו רואות ודומעות, ואיש וגעגועים לוחצים את הלב, וכפל על נאות רשא נוטפים בתוך עצביו טפות טפות של געגועים, ואינן מהיבשות גם לאור השמש בכוא יום בוקר. כמותה נפשו לשיר החיים שם, שם בארצות החיים.

והרוח המצויה נשבה פעם לטובתו; על פי מקרה או בכוננה, זה אינו נוגע לעניננו; העיקר, שהביאתו לעולם סגולתו.

נתמלאו לו עישרים שנה ועליו לעמוד לצבא. אבותיו אין דעתם נוהה מזה אין להם דרך אחרת אלא שיעזב את ארץ מולדתו, ותיכף ומיד אחר הפסח עליו לשום לדרך פעמיו; אבל לאן? הרבה דרכים נפתחות; אלו מושכות לכאן והללו לכאן. בקשה דרכו רחמים לפניהם שיעלה לארץ ישראל.

כמוכן נשאר דבר זה סוד כמוס בחוג המשפחה. ואפילו באותו היום של נסיעתו לא נתגלה לשום אדם מן החוץ. בעצם היום ההוא היה חמדת מהלך עם חברו ומדברים. היה חברו מוכיח אותו על טיבו ואפיו ועל אפיסת כחו להתרומם מבצת העירה ולצאת למרחב יח. מגדרו בדברים ואומר לו: חמדת! חמדת! איך ישיאך אשה ובפרקמטיא תעסוק כהרבה מישראל, ועד עולם לא תצא משם! חמדת מתחיל חושש לדבריו, והוא תוחב מתוך פחד את ידו בכיסו, כדי להודיע אם לא פרחו בינתים משם שטרי הכסף, שנמל מאבותיו להוצאות הדרך.

עם שקיעת החמה נתקבעה המשפחה לבית אביו. הלכבות מתרגשים מצער

קדום מעין זה ישתיה הש בימי הילדות, כשהיו הבוגרות נוטלות אותן, כדרך שעושים לתינוקות, מושיבות אותו על ברכיהן ומאמצות את הגוף החם אל לבותיהן. אצבעותי, הארוכות נתפתחו ונגעצו בתוך שערות ראשת. והיו קולעות בהן מתוך רעה ואורגות חוש של רגש שמיר.

יערו עד הולכים ונמושכים ואחריהם באה הרכבת בין החרים. רוח בא מעל הגבעות ומיילל.

נודד בחור אחד גולה למקום תורה. ילקוט על שכם ומקלו בידו. ליל אביב רך. ירה יקר הולך. הוא מרלג על החרים ולבו ישיש לקראת אורח. תורה ילמוד, יכתוב ספרים, ולעדי עד יהולל שמו. והנה במורד החר עוברת ריבה אחת בת הררי אל, מאירה לו פנים יפות ומשחקת אליו. באותה שעה נתעלמה תורהו הימנו ונשתכחה בת שמש ביה"כ שלו, והוא נמשך אחרי בת החר והולך בעקבותיה. וכתוך החר פי מערה נפתחת. הוא נכנס אהה לשם - ולא יצא מהוכה עד עולם.

צמרמרת עברה בעצמות המדת וגופו נד. נתחמקה בך מחברתה, והגברת נתעוררה, הגביהה ראשה למעלה והיתה מסתכלת בו בעינים פקוחות ובחמית. גשם אביב קליל התחיל מטפטף ויורד, וכשפסקו הגשמים היה הרקיע מתחור. אתא בוקר החר, ויום מעונן בא ונחפרש בתאבון רשלני על העיר הגדולה, שפר חמדת אליה.

שעות הרבת היה חמדת מתלך ברחובות קריה. בפעם הראשונה בחייו איקלע לכרך. דברים שונים עוברים לפניו ומאום אינו רואה. הדברים באים בערכובית,

נסגר את האשנב. אחר כך שב אל מקומו שנית ושוב נתנמנם. האויר גרה את העינים כדי שינה. רוח כבדה שלטה בכל ותנומה על עפעפי הנוסעים. בתהנה הקרובה עזבו את המקום במעט כלם ולא נשתיירו מהם אלא אותו זקן בלבד, שישן כל אותה העת, ומטרוטתא אחת בעלת פנים יפות ולבושה הדר, מקטירה סיגרה ונובענעת בראשה אילך ואילך מתוך תאב-שינה. מגבעתה הנאה נתקלה בקירות התא, כנף המגבעת נתכוץ, והיא הסירה אותה מעל ראשה ונתגלו שטף שערותיה. אש סיגרהה נדעכה והיה ברצונה להדליקה שנית, להסיר על ידו שינה מעל עיניה, אבל הגפרורים נתעלמו הימנה. הגברת הטתה עיניה בשאלה הרישית כלפי חמדת, שישב כל אותו הזמן על ידה, ובקשה גפרור.

חמדת עשה את הפצה מתוך כבוד ובעצמו הדליק למוענה גפרור אחד. נדסום זה הודתה לו המטרוניתא והדממה שבת.

הרות התעלל בעששית, התהפך באורה ונשב בה אילך ואילך. בפני חמדת האירה תוגה הרישית ורבת-הן. הגברת ישמה לבה לזה ושוב לא סלקה את עיניה מפניו. הווי, עד כמה קשה לשאת אויר זה, המכריח את העינים לישון דוקא האידנא. לילה משעמם הולך ונמשך ואין בא להוציא מוסבל השעמום הנורא.

על ידי כך נתגלגלה שיחה בין שניהם. תוכן השיחה נשכה ממנו כרבות הימים, אבל החמונה שבסופה נשארה קימת נגד עיניו, אלמת ורבת דברים. הגברת הפנתה ראשה על שכמו. לאט לאט ירד הראש ונפל בין ברכיו בלויח לוח לבה. עצבי ברכיו נפתחו והקשיבו את הלמות לבבה הדופק, ובחמדת נתעורר שוב רגש

שלא ראה עוד מיגיע כפיו מטבע יתירה, ואחיו הצעיר ודאי שאינו מתעשר: מורה הוא בגמנסיה. מורה ומלמד הריהם שוים בעיני. חפצתם ללמוד — אדרבה; אבל אל תאכרו דעת. לא, מתעמלים יומם ולילה ואין להם שיעור בעמלם, ומסחריו אשר טפחתי זרביתי, סופו לעבור מן העולם.

הכדת הקשוב לבר שיחו, אבל לא הבין כלום מדבריו, עד שנגעו הדברים אדוהיו. הסוחר היה מונע אותו כל כמה שאפשר מהליכה זו. איש צעיר! שמעני וייטב לך. כלך לך מדרך זו ושוב לבית אביך לסייע בעסקיו. הלא כחו כבר תש זכחות עלומים מביאים ברכה. אז יפרח וישגשג מסחרכם ואתה תראה חיים בעולמך. למה לך ארץ ישראל? אבי אמך זקן טפי ואיבן עולה להתם. ישוב, חזור בך, והיה בן אדם, חביבי!

כאלו גשכו נחש השתמש חמדת וקם מעל הכסא. ראה הזקן שאין דבריו מתקבלים, רשם למענו מלים אחדות על גבי כרטיס בקור לקומיסיונר אחד שבפלשתינא. ואל חמדת אמר: מילא, דרך צעירים בכך להתעקש ולא לשמוע גם בעצת זקנים בעלי נסיונות הרבה. יהא כרטיסי זה כעין מליץ יושר עליך לפני ידידי היושב שם. זהו יהודי פקה. הוא הבין לעשות עושר גם שם. והיה ברוך ויצליח ה' דרכך. חמדת נטל את הכרטיס ויניחהו בין ערמות מכתבי המלצה, שקבל מירי חכמים וסופרים, ויהי בעיניו כזר הבא אל הקודש.

(עוד יבוא)

בזה אחר זה, ובין האוכלסין המרובים אין לו בכרך אף אחד שיפקח עיניו לאיזה דבר חפץ. בינתים אהזתו רעד. לבו מצטמצם ונוקש. ריח אי נעים נודף מפיו, והוא סובב הלאה ואינו משים לבו לרעבונו. הפרוזה — קשה עליו להוציאה לדבר אוכל. מומון — דרכו להוציאו לדברים שבספרות, גם לתת בעין יפה להקרן קימת. התינח; אבל להוציא על אוכל עדיין לא נהרגל. תופיניו הטובים שנטל מבית אמו צפונים בילקוטו בחצר מסלת הברזל. וחמדת הרגיש כאב הרעב.

שאון הכרך ההומה מתחת השחקים המעוננים הולך ונמאם עליו, וכבר היה רוצה לצאת מחוכו, אבל עליו להתראות עוד עם סוחר אחד מבעלי ברית אביו, אכן רוצה היה חמדת למנוע רגלו גם מביתו של זה. אבל אביו גזר עליו לבוא בצל קורתו. על שום מה, מתרעם חמדת וכועס, כלום לא עדיף טפי להכנס בזמן הזה אל נאות סופרים מלכתת רגליו לסתם בן אדם.

אכן יודע חמדת מתוך ספוריהם של אלו, שאין הסופר ידוע בעירו, ואלמלי דרש לשכנס, לא היה נענה בודאי, על כן נמנע מספק ספיקא וחזר אחרי בעל שם. דיץ לו הסוחר וקבלהו בסבר פנים יפות. חמדת הודיעהו דרכיו, והסוחר נתמלא חמה והטיף לו דברי כבושין. כך! כך דרכיכם, צעירים, מניחים דרך אבותיהם לחעות על גתיבות זרות. כלום מה היה חסר לבני אלמלי החזיקו בכעשי ידי. הרי מסחרי פרץ בארץ, כחות צעירים משביחים אותו טפי, ושמי הישר, הידוע בעולם זה חמשים שנה, היה יכול להתקים לדור דורות. אבל הם לא ידעו דרכי וילכו אחרי ההשכלה, ועכשיו מה יש להם? האחד היה רופא, וכמה שכרו? — זו! העבודה,

בארה של מרים

(המשך)

לא היו ימים מועטים, והוא בא טריסטה והפליג משם באניה ליפו. וירד
הסדה אל ירכתי הספינה ונתפרש לקרן זווית. מנוחה שאננה בלב ים, אין תנועה
קלה סביבו. חוף שמה הולך ונמשך לנגד עיניו. תחו ובהו ושמש אלהים מרהפת
על פני המים, חמדת נוטל חניך קטן בידו וקורא בתורה:

וַיֹּאמֶר ה' אֵל - אֲבָרֶם לָךְ לֵךְ מֵאֶרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית

אָבִיךָ אֵל - הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲדַבֵּר וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָּדוֹל וְאֲבָרֶכְךָ

וְאֲגִדְלָה שִׁמְךָ וְהָיָה בְרָכָה.

היום פנה; לילה בא. רוח נעים עולה מן הים ומנעים חלונות ימים, מזכיר נשמות רהוקות וכל לב יודע מרת נפשו. געגועים קופצים על עוברי ים, והם יוצאים על מפרשי האניה, מורידים ראשיהם למטה בתשוקת איש לטבוע זכרונות ימי קדם בלב גלים. בא גל וחובק גל ומנשקו. הגעגועים עולים ומתרבים ומרדים בתוך נשמת כל חי, כובש כל אחד אותם בלב ומכסם מעין רואה, נשקף אליו הרקיע עם רכבות עיניו והוא מרחוק יביט. שם לו הרקיע לים הגדול וים הגדול לנהר מגלה סוד. והנהר לחברתו בין גשיקה לנשיקה, והיא פושקת בריבים. שמעו זאת הגלים בארצות רחוקות ומתלחשים. וריבות עולות מן הרהצה וגעגועים עולים עמהן.

ועל פני הספינה משתפך קול עדין וגונה. הזקן שופך את לבו מהוך כדור ישן על פי נוסח שגור בתפלת ערבית:

אַהֲבַת עוֹלָם . . . .

הים דומה לתבלת, ורקיע דומה לים, ועל פני הים מתגולל אור וחשך, בולע יום ולילה ולא נודע כי באו אל קרבנו, הנה כבר הגיע ליל אחרון לנסיעה וכמעט שלא הרגישו בכך.

כל אותה הלילה כמעט שלא הלכו לישון. על מפרשי הספינה היו יושבים ומרבים בשיחה. נעימה היתה שיחה זו. רוח הג' רפרר עליה ואויר ארץ ישראל החכימה. רק מן הצד ישבה ספרדיה אחת צעירה לימים, שלא שמעה לשיחות בני אדם הללו. דומם הסתכלת בים, כמחפשת מקום בשביל צרותיה שם. ים וים נפגשו, ים הגדול עם ים צרותיה. כל נחלי הדמעות הולכים אליו וכבר נתמלא ועולה.

נפשו הולכת ומתעדנת. לאט לאט נטלו מלבו גם פחד חמרי המקום ודברים בלתי נעימים, שהיו מעיקים למפרע בקרבנו. ישיש אחד נגש אליו, הישיש היה מצאצאי ספרד. בני ארצות ישונות בלבוש שונה ישניהם. וכשהזקן והנער נפגשו לא הבינו איש את שפת רעהו אך הלב מלא מארץ ישראל. אז השתה "העכריה" לעזרתם, והז הרצו בה את זנוו ההרגשות, איש איש על פי דרכו.

וארץ ישראל מחלקת להם דברים ביד נדיבה, והם מרבים בשיחה. הזקן מספר בניהותא: כיון שראה שסוף ימיו הגיע אמר בלבו עת לעשות גם לנפשי. ולא בה ולא שקט רוחו עד שנסתלק מעסקיו ומסרם בידי בניו. והוא עולה לארץ הקדושה. וחנאי התנה עם בניו שמדי שנה בשנה יעלה אחד מהם אליו כדי שיהא מביד בשלומם. צרור הכסף לקח בידו ובירושלים יתן את לבו לאלקים מתוך הרחבה כמתנת ה', כל עוד שהוא חי.

ישמח הספרדי, שמוצא אזנים קשובות. התחיל מוסר לו לחמדת אגדה אחת מאיזה "הכס" שהיה הולך בכל לילה עם חצות לעורר תנים בבית הכנסת על חרבן המקדש. פעם אחת עבר על מקום אחד, ראה סנדלר יושב שם, כשהוא מוקיש בפטישו ועובד. קרא אליו החכם: סנדלר, סנדלר, למה אתה מתאחר כל כך בלילה? ענה לו הסנדלר: רבי, חייך, כל זמן שהנר דולק, עליו לעבוד. נשא הרב קל והומר לעצמו: ומה זה הסנדלר, בריה קלה ופחותה, שיגיעתו רק להדיוט, מתעמל ועובד כל זמן שהנר דולק, אגן שעמלנו לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ביה, לא דין הוא שהיובים אנו בעבודה כל זמן שג' טרם יכבה בקרבנו.

יתומה היתה בלי אב ואם, ותוף ותגדל ותעלה על כל בנות גילה ותשא
 הן בעיני "חכם" זקן תיש כה וידוע חולי ויקחה לו לאשה. ויהי מכה באצבעותיו
 הרזות לילה לילה על לבנת בשרה ופעמים עם מנוחת צהרים, עד שפדה אותה
 המות מידי בעלה. אבל הוא עישק גם את נטת לחמה כי עניה נשארה וביתה ריקם
 וירחמו עליה השכנות ויטו לה הסד וישלחוה לבית קרובי המנות בארץ ישראל.
 בביתם תמוצא פת לחם וישם תתאבל על מות נעוריה.

עם דמונומי השחר נתעוררה החבורה הנשים היו מאספות צוררותיהן, וחגברים
 מתעטפים בטליותיהם. נתעורר גם השדר, אשר שכ מתפוצות הגולה, והיה מעכב
 בתפלתו כדי להשמיענה בקרוב על אדמת הקודש.
 קול ברמה נשמע, נתקרבה הספינה ליפו.

אותו היום ל"ג בעומר היה, הקדוש ב"ה ברש שמלה של אורה על ארץ
 חמדתו, זור אל זחרו של רבי שמעון בן יוחאי מושגתמים בערבוביה בפלאה. גלי
 ים הגדול כל אחד דוחק את חברו ורובב על כתפיו. כאלו רוצה להקדימונו בארץ
 ישראל ולהקביל את פני השכינה. הכל אצים רצים וזשים ששים — כלה כלם לחביון
 פלאות; אך הוא נשאר בספינה, והיה יושב יחיד בקרן זוית מתעלם מכל עין.
 נגד עיניו כרך של יפו ככל הדרו, עיניו רואות וכלות והלב נמשך. הרגלים כמעט
 קפצו לתוך הים, אבל גזרה בגזרה עליו, שלא יזיז ממקומו עד שתהא "תשכרה"
 בידו, וכך היה דואג ומיצר עד שמן השמים נתרחמו עליו והודיעו ל"שד של ים"

והזמין לפניו גוי אחד להודירו כישם. כעובר במעי אמו היה מקופל בסירה של
 כושי עד שיצא לאור עולם חדש.

אנשים יזרים עוברים ואף בגדיהם זרים הם. באותה שעה הרגיש חמדת
 מעין זה שהיש בפעם הראשונה בטיאמרון. אז תציגו על הבמה הזיון שאינו מכיר
 בו. האנשים עומדים על הבמה, את פיהם טרם פתחו. מה שידברו אינו יודע עוד,
 אבל רגש סתום אומר לו: מועשה תוגה ממשמש ובא. אותה הוא המחבר לעשות
 רושם על הקהל וממלא את רצונו על ידי צרות תכופות ויסורים בתוך המחזה.

הגוי, שנתלזה על דרכו חכניו לפונדק בעליו, כנופיות יהודים היו יושבים
 ומשיחים בסעודה, יהודי אדמוני מספר גבורות ונפלאות אשר עשה במדינת רייסן.
 בפיו ממש מסר למלכה שני בריונים מבני "ברית", אך כשנודע להם הדבר, פרסמו
 חמונתו ביניהם, והיה מתירא שמא כל מוצא אותו יהרגו, הקדים ועלה לארץ
 ישראל ועכשיו שכבר חש כהם, ברוך השם, הריחו ישב אל נוהו. ושני לו מתאנת
 וקובל על ארץ ישראל, שהיתה בעוה"ר מערת פריצים ויד צעירים תקיפה בה.

בין דבור לדבור התעסק האדמוני עם יהודיה אחת, עניה ודבת מכאובים,
 שהפצה לחזור לתוך לארץ אלא שחסר לה תעודת מסע. הלז מתנה אתה, שאם
 תתן לו למפרע כך וכך פרנקים יצרפנה אל העודתו בתורת עדות, שאשתו היא.
 מאיזו פנה יצא יהודי אחד חבוש צילנדר נמוך ובידו מספרים, לפני רגע
 מעט בדמות פאותיו והחליף שמלותיו, מושנס שהוא "משולח" למדינת אפריקו
 לקבץ שם מועות עבדו יקירי ירושלים, ובעולם הגדול הרי יהודי היב להראות את

עד שהתחילו הזבובים דוקרים אותנו, שולחים עוקצם בפנינו ובכל חלקי גופו המגולים, ריח החמיץ הנודף מתוך כרו וכסתו היה סותם את אפו והוא פושט את רגליו על גבי הקרקע ומתמלא בקרבו גועל נפש למראיהן המלוכלך. ומתרכה גועל נפשו יותר כנגען בבית שהרחר אדמדם הפרוש לפני כושתו.

הוא נגש אל הדלת, פותח את חציה וחוזר למשכבו. בעקיפין, כדי שלא יראה ערום. הוא מששחה שוב על המשכב המפושפש. עכביש תולה למוטה מעל גבי התקרה, והרחור מנצנץ בו ואומר: פעם אחת, בלילה אחד, בשעה שהוא ישן ופיו פעור תפול לתוך פיו אותה השממית הכחה מבין העכביש והוא יכרסמנה בשניו ודמה יזול בפיו. מיד נקבע הלכה במוחו, שכל הכית הלו אינו אלא תוצאות כגון זה ולא מחשש שחפת, שתרי קודם לכן בצאתו מעירו היה שלם בגופו, והראיה, שנזקק לעזבה מחשש עבודה בצבא. מתוך כך התקפהו בחילה, כאדם זה, שהיה בצרה אחת ונס לתוך גדולה מזו, הרי מדרך הטבע להתגעגע להצרה הראשונה, כך היה רוצה המדה שיהא מנובטה בשחפתו.

חנה בוערה נכנסה דרך הדלת פנימה ומלקה בשרביטה בפניו. הרי היא קופצת על ראש ואין מנוס מפניה! בכל פאתי החדר בחזקת סכנה היא אלמלי היה לפחות חלון אחד ולא היה זקוק להשתמש באור הדלת, היה פורש עליו כעת וילון. ובבקר היה שובב על גבי המטה וקורא בספר, מפני שקריאה מתוך ישיבה נחקשה עליו בימים ההם, וכשהיה מתחיל בכך, מיד ראשו מהנועע עליו.

מצבו המר מתמרר יותר. דמיונו מגררו בדמות גופו המוטל מצומצם על

עצמו גם ככן אדם. היהודים מוציאים בו בקנאה ומפליגים בשכר קלסתרן, שדומה ממש לדויטשן גמור מיושבי טייטשענלאנד.

אחרי אכילת מזון היה המדה משכים עם מכתבי ההמלצה בידו לפתחיהם של הסופרים. וכאן היה הדבר שחוזר ונשנה: הסופרים הללו, הדוגלים באהבת כל ישראל ונותנים תקוות טובות לכל באי עולם, היה לכם צר בשביל גפש אחת מיישראל. ואחד מן הכהנים הללו במקדש הספרות הרבה אתו שיחה יותר על אודות מעטפת מכתב ההמלצה משרבר על עתידו, בשעה זו נסתלקה החמה בעצם הקיץ וחמדת הרגיש קור גדול. קפא לבו בבית הסופר.

יום עובר ויום בא ועובר גם הוא — ומעמד כהיים טרם מצא בארץ. ימיו הולכים וכלים באפס מעשה, ובכרו להפנות מחיי שעה, היה בונה בדמיונו פלטרין של עושר וכבוד לעצמו, עד שפלטרין הללו נתבצרו בכה המדמה, וחמדת נכנס לתוכם וקשט אותם בהפלגת שבח של חיו מלפנים, מודיע לבני אדם נפלאותיהם ומדבר על גוי ואדם בארצות זרות, שראה טובה בהן. גוזמאותיו אלו הפליאו אותי קצת בעיני הנשים, והוא, גבור לרוץ אורח, עלץ לכבוש את לבותיהן.

אפס בבוקר בבוקר, בשעה שהיה מתעורר מישנתו, והמציאות המרה מתפרשת בכל גנותה, היתה ניטלת ממנו אף שמחה זו וחמדת היה מרגיש איזו חולשה, שלא ידע כמותה מעולם. חולשתו מתגברת עליו, מפעפעה בכל אבריו ומענבתו לקום. מהשבות נוגות מאפילות במוחו, והוא כלו כבוש תחתיהן. וכך היה מונה במקומו

הוי, איך נשתנה גורלו כל כך מיום שפדה את נפש תמתו ממות! אך נקי היה אז, והנשמה שבו טהורה. אכן היו ימים מקדם... וזכים עברו לפניו... בעוד שעכשיו קשה לו להיהר בשום דבר בלי חמדת בשרים...

אך זוהמא הטילו בנישמתו אותן הבהורות גזוזות השער. מבעד אפוד גבר שעל בשרן זיעתן ותאותן מגררות את הושינו, ביטלה האצילות ממנו והוא נהון בידי יצר הרע.

זה רק אתמול ישב בצל בחורה נזו, כעין אמתלא היתה בקשתה ממנו. שיהא מספר לה מימי נעוריו הספרותיים, הואיל ומוקירה סופרים היא גם טכיל לקרוא בספריהם. בעלת הגוף הכמוק והמויע היתה גם בעלת מחלפות שחורות, ארוכות ועבות, והוא עשה את רצונה בפסקא אהת מימי הרפנו. אז היה מתאוה מאד לראות את שמו בעתונים, והיה חושב הרבה בזה עד שנודע לו מלמד אחד מלמד וא"ו אפיקורסים שכדור, ממנו קנה חמדת שיר לפורים וישלחם למערכת, המגיד, אכן את השיר לא הדפיסו כי גנוב היה ממרב"ד ס"ט, אך שמו גתפרסם לדראון על גניבת הדעת. הבחורה שומעת ומשתתפת בצערו, וחמדת מוקנטר עליה בלבו על שום שהיא מקבלת את דבריו כמו שהם, והרי הוא כשפרסם מראשית פרי עטו נחבקש לכתוב להבא בלוית תשואת חן מאת העורך, וכלום אפשר להאמין בדברי הבאי שמספר עכשיו?! ובמוחו הולך ונקבע רעיון: כל הבא לדבר אתו הרי זה מתכוון להלבין פניו. וכן דברי עצמו מעליבים אותו מאד, ונעשה אצלו כך, שעל הרוב כשהוא עוזב חבורה של בני אדם, הריהו חוזר לעצמו דיבורים אלו, שיצאו למפוע

גבי משכבו המזוהם והוא חולה מסוכן. מכיר בא לבקרו ומוצאהו מפרפר בחבלי מות וחוא מביאהו לבית החולים. שם מושכיבים אותו במטה נקיה: אחות רחמניה נגשת אליו, מציגה מודד-חום בבית שחיו ומשהה את ימינה בכוונה קצת. הוא מרגיש סלסול חלקת היד ומתענג. אבל מחשבת הוגה מוזכרה אותו מיד בגופו המזוהם, שריח לא נעים נודף הימנו, אותה ריבה לא הוכל לעמוד מפני ריחו ואומרת לברוח מעליו. בינתים נסתבכה ידה בין שערות לבו ומודד החום מתפוצץ.

כדי להסיר מכישול ממה שיהא גורם לו תענוג הוא מחליט לרדת הימה ולהטהר במימיו. זה ימים מרובים שלא התרחק בו. ומזין פחד כמוס מפיל עליו אימה מפני אותו הים הגדול והנורא. כאלו אויב אורב בו לחייו.

ומי נהר זך עולים לקראתו. ירקרק מי זך בעיר מולדתו. ריח מיוחד מכבוס לבנים נודף משפת הנהר. שפחות בריאות בשר עוסקות בכבוס. בחאי הרחצה משתקשקות עלמות עמוגות יסיפיות ונאות, ואשרי למי שזוכה לראות יד קטנה מגולה

הבספר קרא זה אם מאורע אמתי הוא מחייו, שפעם אחת ביום קיץ בהיר משה בן זמנים עלמה רבת חן, העלמה הציצה בהבת על הפורה ומציל ורגש תודה מתוך בושה נד בעיניה האפורות.

ומחזה מול מחזה: חמדת הולך ומטיל עצמו בלבים הגדול. קסץ אדם אחד ומוציאו משם. חמדת סוקר אותו בעין רעה כמו שמסתכל בשומר, שבא להושיבו בסוחר. בן אדם זה מקבל פרס על הנפש שהציל - וחמדת המוצל קובל על עוות הדין!

מרים נגררת אחריהן אל בית ה', לערוך עמחן תפלה לאל חי, אך הנה נקוה נים בדרך, הנה נהר שוטף, שבע נשים עוברות, והאחת נטבעת. לא! — הוא בעצמו טובע, צולל במים אדירים, ובין זרועותיו השכב מרים, מרים,

זיעה קרה כסתה את גוו, וחמדת התפרפר בכאב. אומלל ונדכא נפל על המשכב, עודנו בתוך בגדיו, ורקותיו קדחו כמו אש ימים אחדים.

הימים הבאים בין כסא לעשור עברו לפניו בזכרונות ימי הילדות. הזכרונות מקושעים והלב נשבר, נשמתו קרועה לגזרים, אך סמרטוטים, סמרטוטים — לצורך בהם כל רע. אוי, בנה היה לו! אלמלי ראתה אותו מרי, היה שמו יוצא מפיה כצעקה גדולה ומרה.

והיא הלא בוא תבוא. אביה יחונן את הארץ במסחרים, והוא יאכל מפרי ידיו לחם בביתו, ולא יצפה עוד לכסף אבותיו. ימים יבואו ומאושר בארץ יהיה ויראה חיים עם האשה אשר בחר לו מימי ילדותו.

מהלתו עוזבת אותו לאט לאט, והוא עוזב גם את המטה לשמוע אל הרינה ואל התפלה בכנסית הספרדיים בליל "כל נדרי". שם בסמטא נתקל באשה אחת הם מתחטאים זה לפני זה. הוא מכירה בקולה. הספרדיה שפגש בספינה מדברת אליו רכות, והם יהמו בחוך מעיו כנשיקת אם טובה.

שלהי של קיין הגיע, העיר יפו הומיה. אספות אספות בחצרותיה. הכרת הולכת ואחרת באה, מוסדים בטלים ומופדים מתחדשים. בהשתדלות מודע אחד נתקבל הבודה למזכיר. יונם יעמול על פת לחם ובלילות הוא כותב שירים וספורים לעצמו. אך קצר עטו מלהביע המון רגשותיו, והוא מתגעגע אל לב חם, אשר ישפוך בחיקה לבו, כל לבו. אמנם בחוך הזמן דרך ככב לחמדה. במישך שנה ומעלה ראה את זה רה ולבכה היה נאמן לו. אתה שחק ובכה, כמו שכתוב על ספר אז, הלא הם רשימות עובר. אורח על הרבות כבל של חיים.

(עוד יבוא)

מבני שיחו, כדי לדעת עד כמה היה בכתם להעליבו. לפרקים הוא מדבר לפני עצמו גם מונולוגים שלמים, שעדיין לא נסחו מזכרונו מתוך שיחה קודמת, בשעה זו מצטיער חמדת מאד שבכל די אמותיו לא ימצא כל ראי כדי להסתכל בו ולעמוד מתוכו איזה מבטא נוטל מאור פניו ומלבינהו ביותר. הוא מתנווד מיסורים.

ממתו, שלא היתה אלא שני ספסלים בלבד סמוכים זה לזה, נתפרקה פתאם מחמת תנועתו, וכמעט שנפל ביניהן. על ידי זה נפסקמקור מוחשבתו והתחיל לובש את בגדיו. ושוב הזר עליו יום בלי מועשה, של חיים באפס תקוה.

בתחום הימים המושעממים תחבו הימים הנוראים את רגליהם. בליל ראשון של יום הזכרון הקשה עיב מרירי. על יד נר דולק ישב חמדת וטבל את פתו בציר סרדינים. כרמים ברכת לשנה החדשה היתה מוטלת לפניו שקבל ביום זה מבית אביו. הודיו הנאמנים מהגעגעים עליו ומעתירים למענו ברכות שדי. אל רחמים! כלום עוד יש אלקים עמדי, ואני כל כך נשכחתי. ולב חמדת התפלש בבכי עצור. דומם ישב חמדת. ראשו הוריד למטה ועיניו דמועו. טפה מרה נולה על בגדו הישן, שלא החליפו גם לכבוד יום טוב.

וכשעיניו כבר פסקו מודמעות, היה ראשו עדיין מוטל בכפיו, מתביש היה חמדת להרימו בשעה זו מפני כבודו של יום הזכרון. עניו בודד הוא ושומם, בן שנגלה מעל שלחן אבותיו למקום שאין מזכירים אותו. אך ימים אחרים היו לפניו, ימים טובים מאלה. הוא ישב בקלויז מזוהחה בתוך בגדיו החמודים ומעלעל במחזור, זמן הוצאת ספרי תורה הגיע, והנשים עוזבות את בית התפלה. מבעד החלון הוא רואה את מרים, ולבו יהמה אליה, מי יודע אם קבלה מרים את "בת שירתו", אשר שגר לה ליום הזכרון והוא הן לא יקה עמה דברים עד ליל כל נדרי. אך חנהו ליל "כל נדרי" והם עומדים על יד הקלוית ידה רועדת בתוך ידו. אוהבת היא אותו מאד, מקלסת שירתו היפה ועוברים בגן. על ראשם יהל הירח אך אותם לא יראה זר. אפס פתאם עדה נשים תצאנה, כלים לבנים על הגוף, ואימת השכה בפניהן.

מנינו הוא. אולם מיד התגבר ואמר: ברוכה ארץ ישראל שבמושך שנתים ימים
 חוסיפה לי זקנה מופלגת! דומם נטל את התעודה וילך לדרך.
 בדרך שמע מפי בן עיר, שפרי ואביה עלו לארץ ישראל ושוהים בעת בגליל.
 הזקן נתן את לבו לשכור חנוי טבריה בשותפות עם יהודי עייר מק"ק פונקפורט.
 מביני דברי מדברים שבקרוב נזכה גם לשירוך הגון.

ברכב ובסוס הניע חמדת למושבה אחת. שם מצא את שאהבה נפשו. אבית ירד
 תמול עם השותף לעסקיו ולפנות ערב ישוב מדרך. מרים היתה שלוח ועליזה ומהתלה
 על הרוב בהפרנקפורטי, אותו חסיד שומה. וחמדת שואב כל מלה כממעני השומה.
 אותו ערב נשף של שמחה היה לכבוד החג ולשם האורחים. צעיר,
 המושכה, שנהגו בטול עבודה ביום זה, התקבצו אל חדרו של מנהל בית הספר.
 שם היו יושבים ומשתעשעים, בהורים ובתולות. גם הפרנקפורטי, שהזר כינתים
 לכאן, נטל חלק בשעשועים. ונתגלו הדברים ונעשה הפרנקפורטי מתוך שחוק
 התנה של מרי, ולא עלתה לה לריבה זו תפקידה יפה, נענישת מידי המורה, עלמה
 זעירה ומשוגעת במקצת, לסובב על כל בחור ולשאול:

— אלמלי הייתי פרה?

חמדת סקר בפני השופטת, אותה הכיר עוד בימי הקיץ החולף, שהיו
 שניהם ביפו. אחר זמן מה כשכבש את לבה חזר, נתפרשה הקטנה ממנו, ושם
 שהוא מסתכל בה כעל פת לחם". צחוק קל הליט את שפתיו וגחך בקרבו; עשיו
 בפסת, כשהפת אסור בהנאה, הרי היא כבל יראה, אולם מיד, צבא מעשים עם

בארה של מרים

או

קטעים מחיי אנוש

מאת ש"י עגנון.

(המושך)

ושוב ירד סתיו אחד אל תחום הצרות דומה. קול האביב נשמע בארץ.
 צעירים יצאו הגלילה, וחמדת נטפל להם בדרך.
 בערב נכנס חמדת לבית מכיר אחד. הלז אכל פת ערבית על גבי דלו
 הפוך. עקרה הבית, בפליטת עדנת נעורים, עבדה בפרך לכשר את כלי הבית
 לכבוד פסת. בכניסתו הפסיקו הם את עבודתם ונעצו בו עיניהם בתמיה. תוהים
 ושואלים מה לידידם כביתם פתאם. חמדת נותן טעם לבואו בבקשו מאת בעל הבית
 לזשאיל לו תעודה מסעו. בעל הבית עושה רצונו וחמדת קורא בתעודה:
 שערות — ערמוניות; עינים — כחולות; החוטם — קצת מושפע; סימנים
 יוהדים — אין; הקומה — בינונית.

חמדת משש בפניו, שערות ראשו ועיניו, השחה את ידו על גפי הטמו קצת
 דקן, ומצא את עצמו דומה בכל לסימני התעודה. דעתו נתבדה עליו מתוך כך
 עומד וקורא בנוסה. "ההגדה": אני ולא אחר! ממש אני. אבל מיד פסגה
 דעתו, משום שנמצא כתוב גם ומספר השנים בתעודה והמנין עולה ע

קמו ונצבו לנגדו מימי דכרוך הנפש. בנצחון נופפו את הרבותיהם על צחוקו ונתעצב, ובמוחו עבר אז: עד היכן ימים רעים מגיעים!

כשכלתה שורת המסובים, הגיעה מרי לפני חמדת, שהיה יושב בל העת בירכתי הספה. חמדת קבל את פניה ביגון רועד ובקול עגום:

פְּלֹיִם אֵינְךָ אֵת פְּרַח וְאִם יַעֲקֹרוּ אַחֲרַיִם

פְּרַח רָאוּי לְבָרְכָה אֵת פְּרַחִי זֶה הַחֲבִיב

מִבְּצֶבֶץ עַל תְּלֵמֵי הַלָּבָב לֹא אֲשַׁבֵּת, כִּי עָלִי

כֶּצֶץ בְּעֵמֶק הַכְּבֹא? הֵן פְּרַחִי בְּאֲכִיב

שמעו זאת האורחים ונתרגשו. וכשטעה חמדת בשעשועים, יצא דינו לומר לפני חקהל איזו משוריו. בתחלה סרב, אך כשתקפו הבקשות, השמוע לפניהם פסקא אחת:

וְהָיָה כִּי יִזְלוּ יְמוֹתַי בְּחֶצֶר עֲזֵרַת נָשִׁים;

יְמוֹתַי הָרְעִים וְקִשִׁים בְּמִקוֹם שְׂיוֹצְאוֹת עֲדָמוֹת

אֲנִי קְפָרוּנֵי רַבּוֹתַי בְּשַׁעַת הַזְּכָרַת נְשָׁמוֹת...

קולו רעד וכמעט שהתגלגל לידו בכי, כגוי שעלה לתורה וברך בין חקהל רפאים.

השעשועים נפסקו מאליהם. בפנה ישב חמדת עגום וקודר וכל און כן יגון כנגמל ימותיו הרעים וקשים.

בלילה ההוא פגעו מרים ואביה בחמדת והיו מתלכים בין פורי האילני הזקן, עיף מעסקי יום, קטע בדבריו, לעומת זה הרבתה מרים שיחה ובעזוב אביהם מפני השינה, נשתתקו והיו מתלכים כל אותו הלילה בין שושנים בפס כבודות וכלב מלא, משיילים הרבה ומדברים מעט.

ממחרת היום היה לב הזקן טוב עליו משינה יפה ומן העסק המצויין, קולה רעית קלות, שואל למהלך ימי חמדת וארחות היין, אבל חמדת ישב בכוכר וישתק. אזניו כברו משמוע ושפתיו מדבר. ואף גם כשנתבשר ושותפו פוקדים אותו בעסקם החדש, היה מוחו נטרד ולא השיג גם את שהיה מהרהר בו כל כך הרבה.

עבר חג. כלו הימים הטובים וימי המעשה באו. בעלי העסק החדש את המושבה. משכן השלוח והאושר, וטלטלו עצמם לטבריה. עמקרו וחמדת פקידם.

בשקידה רבה הית חמדת עוסק במלאכתו, אבל עתיו עיניהם תלויות אלא לקפח בה את הרהוריו הרעים. יום יום יביעו לו: חמדת עובר אצל שני אדונים, יבוא יום ורק מרות אחת תהיה עליך, הזקן כחו, והפרנקפורטי העשיר בעל מרין הוא ומוכשר לכל דבר, זאתה אותו ואת מרג אשתו.

עבנו נשרה מידו ודומה היה, שאיזה רואה-זאינו-נראה נטלה ורושם לו גזר
 דין קשה. כתם שהור מעיב בלבב. המדת נוהג דעתו למחוק את הכתם אך ידיו
 רועדות ונופלות באפס כה, ובלבו שריטות, שריטות. יושב לו בעל הדבר ובצפורן
 חדה הוא הוקק את הדברים המרים. המדת מניח את עבודתו ויוצא החוצה. אל שפת
 כנרת משים המדת פעמיו. שלום ושלוה מסכיבי. הירון עובר בכנרת, מלטפה ומנישקה.
 הנאהבים לא יכירו זה מזה- עוד כראשית אהבתם. שפי יהל הירח ועל פני ישימוץ
 הינו צופה בארה של מרים, מרים הנביאה עומדת שם, חוף בידה וקול התוף הומה
 וטשהפך על פני המים עם הליל ערבי :

יִרְדֵּן עִם פְּנֵי וּלְבָבוֹת בְּנֵי אָדָם	יָהּ אֵלֵי דְבַקְתֶּם
בְּזֵרוּעַ הַיּוֹ, נִתְקַתֶּם.	

אך כי יבוא בוקר, שב המדת אל שלחן עבודתו. בחשק נמרץ הוא יושב
 שם וכותב. כלום דעתו להעשיר את בעליו? ובגליו הרי יש לו די כסף וזהב, ובני
 אדם מדברים, שהחופה שתהיה בקרוב לא ראתו טבריה כמותה.

יומם קודח על מכתבי עסק ובלילה שירה עמו. מבין קברות הינו הוא קוטף
 עלים, לוחש עליהם פטוקים עד מוצאי בוקר. ושוב אינו חוזר עוד לעסקי בעלים.
 לבדו יושב לו עזוב בחדרו הקטן, הנשקף על פני הכנרת. בערבין הוא יוצא על
 שפת הים, ושוב יושב ורושם בצפורן ברזל זבעט עופרת. כחותיו הולכים ופוחתים
 לעומת זה זכרונותיו מתרבים. מבין הגון של עלים כבר נצברו לפניו, והוא עושה
 מהם מחברת וקורא לה שם

בְּאֵרֶה שֶׁל מְרִים

או

קְטָעִים מֵחַיֵי אֲנוּשׁ

מֵאֵת יִשׁׁי עֵגְנוֹן.

(המשך)

ד.

כִּי מִלֵּל לְנַפְשִׁי : תְּכַלֵּה עוֹד יָמַי בְּנַעֲיוֹמַי, עוֹד חֲרָאָה טוֹבָה בְּיָמַיךָ וּמֵאֲוֹשֶׁר
בְּאֶרֶץ תְּהִיָּה. יוֹמָם וּלְיַלְחָ אֲנִי רוֹאָה אוֹתָהּ. אֲנִי מִשְׁיִילִים. הוֹלְכִים עַל מַרְכְּדֵי דְשָׁא
וּשְׂרִים כִּילָדִים קְטָנִים אֲשֶׁר פִּיהֶם מִלֵּא רִנָּה בְּצִאתָם מִן הַחֹדֶר. וְעַל כָּל הַכֹּכַב לִפְנֵינוּ
צִצִים וְצוֹמְחִים מִגְּבוּלוֹת גֵּיל כַּעֲשָׂב עַלִי שְׂדֵה. וְשׁוֹב אֲנִי הוֹלְכִים וְשׁוֹתְקִים. כִּי הַמֶּלֶךְ
הַיּוֹתֵר נֹחַח וְחַבִּיבָה הֵן הַבְּעֵנָה עֵינֵיהָ הַנּוֹגוֹת. דִּי לִי שְׁאֲנִי הִשׁ קֶרְבַתָּהּ, וְכִכֵּר
מֵאֲוֹשֶׁר אֲנִכִי מֵאֵד. דֶּק לִפְעָמַיִם הַדְּמָמָה נִפְסְקָתָהּ, כִּי מִשְׁתַּוְּקָתָהּ זָחָרָה לְדַעַת אֵת

גם אני המחבר מתירא לקרות בכתב ידי שנית. דומת, מן השמים מרמזים
לי: בן אדם, אל תגע בזה. דיה לצרה בשעתה.

את אשר יגדתי בא.

אני קורא לפניך אפס מקצתו. ואני מדלג על המקומות המרעיישים [את
לבי ובמקום אשר הכאב שם מושכן לו בל תדרוך לשוני בחצרו. ואני עושה מזה
כעין פסקי עתונות, ובכל זאת כמו ירדתי לעכשך רפאים, ותהי אזני מקשיבה יליל נשמות.
וכאב לא ברור אך כ א ב י מתגולל מעל היריעות.

ואני קורא קריאה חטופה ובנשימה אחת:

עם דמדומי הבוקר קם רפאל הסופר, ירד לתוך מקוה מים וטבל טבילה
של שחרית, עלה ונסתפג ועמד בתפלה מתוך כובד ראש ושכירת הלב. כלה תפלתו,
ירד שוב וטבל, כדי שיהיה לו גוף נקי בשעה שהוא מסיים לכתוב ספר תורה.

ימים מרובים היה סופר זה מתהדר: אימתו תגיע שעתה של התורה הזאת,
שתהא נגמרת, והיה יושב שלשה ימים רצופים בתענית, מכון את לבו לפני אביו
שבישמים, עוסק ביחודים ומתקדש לפני קונו, עד שמן השמים נתרחמו עליו ושפע
של כהרה ירדה לנשמתו, והיתה מפעפעת בו ונכנסה למורו, והיתה כגורשת כל
מחשבת סגול מתוכו, עד שנשתכח היכנו אפילו חשש של פגם.

מכיון שהש בהארה עליונה, נכנס לתוך ד' אמותיו, סחם אורם של החלונות,
שלא יהא מצויין בעדם שום דבר טמא והתחיל עוסק בעבודת הקדש וכותב בקדושה
וטהרה. נהיו אלפי אלפים ורבי רבבות של כוונות מרחפות סחור סחור כל אות

הזיונות לבי. כבר נגלה לה סוד, כי רחימאה משורר אומלל הוא. אומללה שבעתים.
יום עובר לא ראיתה. יום מוצלח היה. כי צלחה עלי הרוח וכתבתי כל
היום ולא פסקתי עד שגמרתי ספור קטן. עוד לא ידעתי מה טיבו, אבל אם באמת
לא פסק עדיין רוח הקודש טיהידי סגולה, הייתי אני באחד מהם. אכן מלאכי יה
לא סכנו עלי בכנפיהם בשעת כתיבה, ורק פסיעות גסות של מלאך המות שמעתי
דורסות בחיי נפשות טהורות, ונפשי חרדה מפחד טמיר.

אני מביט על דפי הכתב-יד וצוהל: אשריך האיש, שספור כזה עלה בידו!
ותמונה בלהה כמוסה לוועגת בפני: אומלל! יום תמים לא ראיתה, את
שאזבה נפשך לא ראית, וגם עכשיו לא תראה אותה, כי עיף אתה ויגע, לך רד
הימה וטבול שם גופך, ואחר הנוה.

שירתי — ידה בכל. את חלבי ודמי הוציאתה. הגם את נפש יהידי זממה
לקחת ממוני?

ופחד עצום תקפני.

הנה הפחד אורח טורה. קשה לערוך לפניך שלחן. את מרבית כהותינו
אנהנו מגישים לך, ולא תאמר עוד: הן!

די.

האת, הנה היא באה! חרדתי לקראתה, מן תשים עיניה בגליונות, והיה עלי לקרותם לפניך,
והספור בה עצוב, והכה לבה שממה.

והיה סובב וספר תורה בידו ומרקד, והיה מזמר זמר נאה שחברו לכבוד התורה מיד ירדה דממה לקלוז ואזני הנמצאים נתפקחו מפני, לדהש מחיקתו של אותו ניגון. ומחנות כהנות של עלמות ירדו מעזרת נשים וקבעו מקום לעצמן בין הגברים, והיו לבותיהן של אלו יוצאות מדי זמרו כרוב התפעלות.

וסוככים הבחורים אחורי הבימה, ויוצא הוא ראשונה לפניהם, והבחורות פושטות ראשי אצבעותיהן כלפי ספרי התורה. הנה מניחה אף מרים את ידה על גבי ספרו. והיו נוגעות ידיהן זו בזו, ונשמת אפה כרית גן עדן, מסלסל על ידו אפ, מחמם ומכישם סביבו, והוא מוצצו לתוך פיו וכובשו בלבו.

יפה לו שעה קלה זו, נעימה ונוחה בנפשו. כובש הוא ספרו אל לבו בחבה יתרה, ודומה לו: ל ב ח ס מ ת א מ יץ ב י נ י ת'ם . ומרקד ומזמר.

והד קול מרחוק נוגיע לאזניו מתוך חללו של החדר.
מי זה שם מרקד עמו? מי מסייע לו בזמירותיו?
מרים?

או רק חולם חלום הוא? אך כלום ישנם הלומות כל כך נאים?
והולך ונעים בנשמתו. הנה כבר נגע בה. והריתו מרגיש את לפוף תלגה.
תלג חופתה?! והרי הוא הוציא אותו מתוך הארגז לעשות פרזות הימנו?
מעולם לא הרגיש קורת רוח כזה מעולם.
ויוצא הוא אתה במחולות ושיר פלא על שפתותיהם.

שהוא רושם בדיו. והיה מושך את ידו היזה על גבי היריעה האחרונה בכוונה עצומה ובחשק נמרץ, שלא חש כמותו מזמיו. מאזין ומקשיב לכל חריטה בישעת כתיבה, כאלו את קול אלהים הוא שומע מתהלך ויוצא מתוך הקולמוס ומדבר אליו. וכך היה עושה עד שהגיע לפסוקים האחרונים שבספר.

נוהג היה רפאל המיד בסיום התורה, שיהא מניח פסוקים שבסוף אותיות חלולות, כדרךם של כל סופרי סה"ם שבעולם, כדי לזכות אדם מישראל במצוה למלאות אות אחת בתורה ברם בזאת התורה אינו עושה כך, לבל יגעו ידי אחרים בקדשו, אלא בעצמו יגמרנה לזכר גשמת אשתו מנוחתה עדן, שהלכה לעולמה בדמי ימיה; ולא זו בלבד אלא אפילו השמישי קדושה אלו עשה בידיו נמיש, ואף אותו זמר, שישמיעהו לאחר גמר עשייתו הרי בעצמו חברו.

מכיון שהגיע רפאל לסופו של פסוק האחרון, גשק וגלל את ספרו בתוך עצי היים מתוקנים, שרשם עליהם בעצם ידו שמה של אשתו. ומיד הגביה את הספר למעלה והתחיל יוצא במחולות ומזמר נואליו.
ברם מרגיש הוא, שניגון זה אינו חדש לגברי. ברור לו שכבר קלטו אזניו מנגינותיו באיזה מקום, אבל היכן?

או מזמר הוא רק מתוך הזיון לילה ואינו יודע מה?

והנה הוא נזכר יום של שמחת תורה אחד. ועדיין הם באביב ימי הילדות. עומדים הם שניהם בקלוז. הוא למטה והיא למעלה בעזרת נשים, ומסתכלת עליו באחבה רבה דרך השבכה, באותה שעה נתכבד רפאל בהקפה ראשונה של בחורים.

הזיונות ירדו, ואני כעבד נאמן אשרה לפניך המיד ואמצא הן בעיניך, והגית באהבה,
היפה בבנות, הרש יומם ולילה, והיה ביום אחד המצאי שערות בודדות אשר נשרו
מישפתי השחור ותחביא אותן בצל ספרך, בין העלים השיש-אותן למשמרת והיו
הן כשליתי אהבה חרישית, ועיניך ישוטטו בספר ורואות בהן והנה שערות שובת
מזקן בעלך המנוח גמזות בחוך "שבת מוסר".

והעף זהרה את עיניה העמוקות בים, ותהי בהן הדמעה לרוב, והאמר:
— כמעט האמנתי לחזות באור הים נעימים ויבוא הזקן וירם את ידו ויהרום כל
היכלי הזיונותי.

נשקתי בחרכי עיניה ומציתי הדמעות החמות.

י.

שנות עמל הניהו הותמם בגופה, וימים יש בי יבואו לפקוד את אשר גנוז
מלפנים, ונכנס עוד מי עמחם, ואז חריקת מפתח תשמענה אזניה, דלתי לבבה
יזדעזעון, ורם כהה כחלודה מפרכס ויוצא. לא הגידו לה עדיין מי הוא זה, אך
חושיה החדים ממחלה דוממת לה ברור מללו: מלאך המות הוא אשר זומם לקחת
את נפשה מתוכה, והם לא ישקרו לה.

רק הלוטות דעים יבהלוך, זהרה! ואני הגבר מושל במכמני השפה, לא
יהגה חכי אף מלה אחת לנהמה, או יבואו שערות ראשי לעזר לי. הן קמו ונצבו,
כאלו לשונות היו. אך מה זה מללו מפחד:

"היא תמות!"

והעששית הדועכת זרקה קו אור אחרון על מחולת המות. ואחרון השלהבת
האירה את פני רפאל הסופר, כשהוא מוטל ארצה וספר תורה בזרועו ותלג חופה
פרוש עליהם.

י.

אלהים! כאשר הראית את הסדך לי עד הנה ולא טבלתי בדמעות את כתב
ידי הקט, כן תראני נפלאות, כי בלי רוישם דלמס יעבור ליל.

והלילה יגב על הלוני בעיניו השחורות וימשכני תהוצה ונרד הימנה.
גלו ים השקט עוברים נגד עינינו ועל גבם שי יובילו לנו רוחות נעימות
משיבות נפש, ולא ידעתי כי את בגדי אני פושט לרחוץ בים בשרי.

וכבר פשטה אף זהרה בגדיה וקפצה תחלה אל הים,
ויהי תבל ומלואה בעינינו בהשכה ליל זה כגלימה שחורה, שכבר בלתה
מרוב ימים וישליכה בעלה מעל עורו אל הוך ערמות אישפה.

אתרי כן פתחה זהרה את פיה והאמר:

המדתי! מה יקר חסדך אילי ומה נפלאו אגדות פיד, אך טוב יהויון עיניך
כל היום, האמנם לא פסו אמונים לרעיותיהם ולוא במיתתן?

טפחתי אני על פיה ואמרתי:

טפשה את, בתי. הבה ואנכי אראת לך את פועל כפי למענך בעוד בזויים
היהנו. מקדנו ירח לך בגל אשור, ומעל זה הפארתך גוצות כנף-שמש יצינו,
וככבים אפוצין לגזרים, ומאבניהם שירות לך אקים, והיית יושבת שם וקוראת בספר

עורה, למה תשכב? הן גו הליל והשמש כבר יצאה לבקר כל באו עולם.
 וכלם חרדו לקראתה. רק אתה עורך סרוח על ערשך, ואיך לא תבוש מפני השפחה
 הבאה עוד מעט לעשות סדרים בחדרך?
 אך ראשי עלי כואב וגופי נצמת לכרי.

ובחדר השני כבר תסדר הגרמניה את הכלים ומשמיעה דברי שיר:

Ich bin so krank, o Mutter,
 Das ich nicht hör' und seh'
 Ich denk' an das tote Gretchen—
 Da tut das Herz mir so weh.

ז.

יודעת היא את נפשה, כי ארוכה לא יעלו הרופאים לפצעי לבבה, ותשא
 יגונה בחבה ואהיה מנחמה כל היום. אך הרש בכחה לפני:

מחמדי אתה, אך כך רצתה נפשי, אשר לא במלה תנחמני, כי אם בדמי
 רגשך העז. אמנם לא די איל כך לעזור לי, אפס מיאוש מר את נפשי הצלת. ואני
 כבר אמרתי, אש היים עוד תוקד בקרבי, אולם דמי הנחל כל הימים כמים יכבה
 את לבי הנוער מתקות עתיד. ידעתי, עתיד מזהיר בוא יבוא, אפס קצרי כח אנחנו
 לחכות עליו. והיה כי יבוא עם שפעת פרחיו ולהקת הצפרים, יעלו עשבים על
 קברנו, ורק הכוס יבכה על השבמות. לכן נשא לבבנו בעוד מועד לזה, שם נשב
 לעולם ולא נראה מות.

שערותי, עד אנה תוגיין נפשי ותרכאונני בלי מלים?

על דלתי הרופאים השכמנו, וכביתם ערבנו למצא מזור למחלתה ותרופה
 לבאה לבבה — ואין. ויהי לבי עלי דוי וכל היום ראשי יסוכבני ואין בכחי לעבור
 אף על עלי ההגהה משירי החדשים מהד רגשות לבב זהרה. והמדפים דוחק
 לגמור את המלאכה.

רק הלילה הראשון בליתי עליהם, אך בין גליון לגליון עופתי, ויהי ראשי
 רובץ על פאתי השלחן ונרדם; ויהי כי הרימוהו, שזפתני החשך מסביב, גם
 המנורה דעכה בנומי, ורק מעל רצפת החדר נצנץ דבר לבן נגד עיני; וירעד גופי
 ובשרי סמר מפתרי אהובת נפשי מוטלת בתוך תכריכיה.

וכמי שמתו מוטל לפניו, ישבתי דומם על הכסא. יבשו מקורות עיני ותעבור
 דמעיתי אלי רגלי הרועדות ותטף עליהן הזיעה כמטר דמעות.

וקול רועד בקרב נפשי: בן אדם, גם אתה מת, ו"אגדת הסופר" אשר כוננה
 ידיך שתקא היא שנשלה מן השמים לבשר את מיתתכם.

שירה! ערכה את ומלאת רחמים — ולי נחפכת להועץ.

ראשי חם וכואב. סובב הוא עלי כל הלילה ובשרעפי בלחה.

שמתי את ראשי בכפי ויהי הישר בעיני להשליכו מבעד לחלון.

ח.

כלמה חכמה פני. אך גליוני ההגהה חזו עיני הלילה, אשר נגזו ויפלו

מעל השלחן, וילך לבי אחרי דמיונות תהו, ואמר: אוי לי כי נדמית.

זהרה הרגישה ברע נפשה.

* *
* *
*

היום כאלו קבל על עצמו לעבור עלינו מתוך צער. כשחזרנו אל ביתנו כבר חשך היה ואנשים ונשים וטף עמדו על שפת הים. הקטנים בקשו את אביהם שירד בים הגדול וטבל לכבוד שבת ושוב לא עלה.

„הגים הכין לו לכבוד שבת ועכשיו הוא טרף לשניהם“.

הגלים פערו פיהם אל החוף ויגעו בדגרי האנשים וקצף עלה על פני הים כקצף העולה מפי טועם מאכל יפה ומתאוה הימנו עוד.
בדמי יגונו זהל צלנו בערבות חול וכמעט שטפחו גל.

יא.

כבדורי עופרת נחתו הימים האחרונים בחזה ויהלמוהו ויפלו גם במורחה ויחרישוהו. כחותיה הולכים וקלים וכל יום קלקלתו מרובה, והיא באפס און, ואני יודע. מעל מצחה אקרא, כגליון הוא פרוש נגד עיני. כי חרת המות בצפרניו, כי חמו שנותיה וימיה קרבו למות.

בגאון עלומים עוד יעלו שדיה המלאות. עליהן צואר סגלגל. זוקף עליו ראש מלא חבת תום. אך לחייה — חודורת כהה בהן. הנה כבר התחיל מלאך המות מוצץ את דמון. אצבעות ידיה לרוב נמשכות כלפי מטה ביאוש בעלים, ולפרקים כאשר תקפוץ אגרוף לא יסגר. דבר מה נתדחק לתוכו. זהו המות. מקום בצר לו שם ועומד על משמרתו, מצפה ליציאת נשמחה, והיה לו כל גופה לשלל. אפס עיניה, נר החיים טרם יכבה בהן, ואשן הולך ודולק בחמדת חיים בלבב פנימית. אולם ימיה נקטפו!

בהירא לי דעתי ומובטחני שכך עלתה לה.

(עוד יבוא)

ואני נמלתו זרועה, ויגע שכמה בשכמי, ואת ידה הרימותי למעלה והסירותי בעלי היד מעליה. ככה עשיתי ונשקתי בידה הענוגה פעמים אין מספר ואומר:
את תקות החיים נתת בלבי ותאמר גם את החיים לתת לי,
נשמתי, אשריך אם במוצא שפתים אלו את תלויה, והן גתינות דרכך.

לוחה פנינו מועדות.

שם אהל לנו נטה ובצל עצי החיים נשב לעולם, והיה חול משמיע מבין עפאים את שירח החיים.

„בעד מקום מושב לא לנו לשלם, כי בונה אני לעת עתה את מגדלי האויר“.
לוחה לוחה!

אנו פוסעים והולכים.

ומנגינות אל תשמיעיני זהרה ברחמים:

לא אמות כי אחיה!

קנאתי במנגינותיה, בני בלי גוף, אשר ירחפון על שפתותיה.

והנה תשורונה עינינו למרחוק. ישישים מארץ החיים עולים לקראתנו, אשר כח עלומים בהם. פיהם מלא שירת נצח וחיי עולם בשפתותיהם. האמנם שמענו הקולות באזנינו, או רק תמונת מתעה תחן קולה כסימפונייה בין אורות וצל.
גם החזיון בגד בנו וישט מעלינו לרע לנו. אמרנו הגענו לארצות החיים והנה אך עיר המתים לנגד עינינו.

בכל מקום שלוחה. על פאתי האדמה לאט יעברון גלי הים ומצבות עתיקות מוטות ראש עומדות על קברות המתים ואינן זזות, אף כי יביא אליהן הרוח לפרקים מארצות החיים לא יטו אזניהן לו. אך יש וילחש להן דבר מה, אז כובשות האבנים את צליל הקול בתוכן לבל יגיע לישני עפר, ושוב עומדות הללו בטוחות כשהיו, כי לא יוציא מי את כלען מפיהן.

בארה של מרים

או

קטעים מחיי אנוש

מאת ש"י עגנון.

(סוף)

יב.

מחשבות המוות לא יתנו מרגוע לרוחי. בימים האחרונים היה לי הדבר למין
א, להתעמק באחרית האדם. ואומר גם לכתוב את רבי מחשבותי בספר, ואני
ע כי ההשגה האמנותית הסבול. קשה לצייר במצב גפש כזה. כי הכן לא
בנינה איפה תכלה הקבלה ומהיכן חזיון רגשות הלכב יחלו.

אכל את הספר אכתוב. כי רוחות ירחפו לנגדי תמיד ומבקשות תיקון למו,
להודיע לבני אדם כי לא בחטאם מתו רק חידת החיים דרשה פתרונה. אך הבו
כמעט, עד יצאו לאור שירי ואפקוד גם אתכם. בן תמותה אנכי כמותכם ולא אמשוך
את ידי מאחי אשר מלת גורלם אמצה.

הקובץ כבר חם ונשלם, רק שער הספר עודנו לא נגמר. היום צלמו אותי
למען יצאו השירים עם תמונת המחבר. על אחת התמונות מלמטה רשמתי בעט
עופרת חרוז קטן ואתנה בידי זהרה.

יג.

בדמיו הלילה ישבתי. רגלי החשות רועדות וגופי יתהולל במכאוביו. מוחי
כאש בוער וידי אוחזת עט סופרים וכותבת בלי הרף. לנגד עיני כבר צבור קטן
מגליונות ניר, בהם יערכו רפאים שירת ליל.

כל הלילה כתבתי מחיי הנחשים. פקדתי גם את החיים בספריה עד שזו עטי
מבין אצבעותי העיפות וראשי נפל אחורנית מועל הכסא.

תרדמה עצומה וקשה נפלה עלי כחמת ה' אשר נתך בעצמותי. אולם בעותי
ליל וחלומות רעים לא הבהילוני, כי מה כחם מול יצורי יום?

יד.

בדעה צלולה חשבתי על מותה. חרות היה ברגשותי ומחשבות לבי ואקרא
בהם תמיד. אך כי יפקוד אותה הלילה לא עלה על דעתי. ואני אשר תמכתי יסודות
חייה לא ראיתי בצאת נשמתה.

שלישם נסעתי ירושלימה. המהדורה כבר יצאה ממכבש הדפוס. בכל הדרך
לבי אמר לי: אבזר! מו לך שם ומה לך ספרך ושיריך? לא יועילו לך ביום עברה.
אל ביתך שוב ושב שם על מטתה. כי ביום עזבך אותה מות המות. ועוד תכתוב
שירים, ואולי טובים מן הראשונים, אפס משובש חלדך עדי עד אכרת לך.

שרעפי, עד אן תובילו אותי?

אפס הם כבר עזבו את מוחי ויהי המוח שומם ועצוב ככית אשר מתו בו
כל יושביו.

בלבה דבר מה מבקשת הגוססת, אפס לא תרהיבה לפצות את פיה, כי פחרה שעב
המלה הראשונה אשר תצא מפי החולה תצא גם נפשה.

את תמונת מר חמדת בקשה הגברת — לאטה לי הזקנה —
עשיתי את הפצה האחרון, והיא פשטה ידיה כלפי התמונה ותאחו בה בכל
מאמצי כחה, כאלו תריס היא לה בפני המות, אך כחה האחרון עזבה וידה נתרופפה
ותהמוטט התמונה הימינה. הגם הוא בגד בה כאושר חייה!

ותצעק:

חמדת!

ובעצם המלה הזאת פגו חייה.

וכאשר לא נשאו עוד ידיה את תמונתו, וגם לשונותיה
יכלה עוד לקרות אליו לעזרה, בקשה עזרתה מעצמה, וה
המות, שבא ליטול את נפשה, אלא שמלא חרבות הוא מלא-ה
בו נתמלא פיה דם מן החרבות שננעצו בה, אבל היא כגב
האחרונים וכשאפס כחה לצאת בקרב ירקה בפניו דם. אך
עלתה לה בשארית נשפי חייה. אכן גם בי פגע דמה ל
תמונת צלמי זרם הדם, וימחה את החרוזים.

חרוזי! חרוזי! בדם לבי הולדתי אותם וימצאו קבר

ברעדה שחתי על ערשה-ואחפש אחרי ידה.

קרה וכבדה היתה מוטלת בתוך ידי. וכך ישבתי שעות

שמורות עיני רבצו תחת כוכב חזיונות רוח. הגה מלאך המות גצב על מטתה
ובערמת רשע יבינני, כי רק סבל חייה יסיר מיעל שכמות. והלבנה הגסה חטה
אורה אליו והוא שחוק המות יצחק, וכוכב משמי מרומו יפול אל האדמה ויתכסה
במשאון. ואט למליצה אכזריה אזני, כי טפת דמה האחרונה כבר נטפה.

טו.

על יד אהובתו המתה יושב רהימאה. יד שמאלו על מטתה וימינו הרים
למעלה, כאלו נתן דעתו לשימה בתוך שמאלו, אבל הידים נתפשטו זו מזו כמי
שדובב את אחרית דבריו. והוא אינו מדבר עוד והוא אינו שומע עוד, אפס הדממה
ממללת רברבין, אותה הדממה הנוראה אשר לא תשאיר אחריה אף הד של תקוה.
רק קול יליל חודר לתוך עצמותיו והמלים אשר יצאו יהיו לדברים כטבעות של
ברזל לשלשלת ארוכה ויאסור את כח המדמה בתמונה איומה אשר ידיו יצרו ולא
יצא משם לעולם.

אותו האוהב אני הוא. על יד מטת זהרה אשב. ממולי עומדת האשה הזקנה
שהפכה ערש יקירתי בימי חליה ובאמרות פיה היא מספרת כל מה שעבר בלילה ההוא.
אחרי חצות לילה. העששית אורה הולך ונחמטט, ובינתיים עזבה המנוחה
את החולה וחטילה את השמיכה מחצי גופה העליון. במהירות התרוממה חזה.
שפתיה רעדו. לרגעים פקחה עיניה ותבט סביבה ישר אל העששית הדועכת, אבל
מיד נסגרה עינה הימנית וויק שארית חייה עוד הבהב רק בעין השמאלית. פתאם
נפתחה שוב עינה הימנית ותפנה אל השומרת. השומרת הרגישה בשנוי זה ותאמר

נדכה ישב על גבעה, וביאוש הביט הימה. היום יפנה, עולם חשך בעדו, כל עצמותיו תכאבנה, וקשה לו לחזור אל חדרו. וכך היה מוטל שעה קלה עד שהאיר לו אור מקברו של רבי מאיר בעל הנס. בשארית כחו שרך את רגליו, עלה לשם ונכנס לבית המדרש בין מנחה למעריב.

חובשי בית המדרש קבלו את פניו בתמיה. לרם זרועותיהם לפניו פתוחות, אחד הולך ואחד בא וכלם שלום יאמרו לו. עדת נערים סבבוהו. עליו ידברו כל העת. מבלי משים נפל מבטו על אחד מהם, מעוטף כלים לבנים וצער עולמי, וקולו המקוטע והיגוני לפי מיעוט שנותיו קורע לב ונפש.

כשלהבת יה בתוך החשכה עולה לפניו בין השמשות. אחד מימי נעוריו, בעודנו יושב לפני ה' בקלויו ובתורתו יהגה יומם ולילה. וכשתשה כחה של חמה ונתקרר רוח היום היה מהלך אל השדה. החמה כבר נתעלמה עם גרתיקה, רק זיקי נגהה האחרונים עדיין פשוטות הן כלפי העירה כידי אם רחמניה עוברת אורח. מנענע החמה בקויה ופורשת בשלום העירה.

הנה גם הכחורות הולכות. אלו עומדות ותוחות והללו עיניהן תלויות במרום, הובקת אשה את חברתה ומהתגעגעות, והערב בשפעת חשכה ממשמש. לחץ אפלולי עולה על הלב והוא נמלט אל מרי, אור חיו, מלאכי לילה יחפזון וחיל ואפל יאחזון את כל השבילים, אורות השמים תשו והכבדים אשר עלו עלי שחק עזבו מסלותיהם, יורדו אל תהום עיני הבהורות. על כן שחרו פני הקניע והושך ימיש במרומים.

ובחשכת הנועם על יד אצטבת ביתה גופת מרי נרחפת. מאור היום עד עתה

... היא כוטלת במטה. דמה מושלך על הכרים והכסתות והחמונה אשר צנחה מידה מתבוססת בדמה. ישבו השומרות והשכנות כנגדה וגעו בבכיה ולא היו יודעות מה לעשות עד שבא שמש של חברה קדישא ונטל אותה.
ת'נ'צ'ב'ה'!

הנה הסחו הגיע. גשם עגום הולך ויורד. הומה יומם ולילה. רוח סגריר עובר בעצי הגן הנפופים תחת משא פירותיהם ומנשב בהם. העלים הצהובים נושרים ורץ צפרים לא ישמע עליהם ויגון כבר זוחל משמים ארצה, כאלו דעתו לקעקע את כל הבירה ואני נכנס לחדרי מהבא מפני הסתו, עד כי יעבור זעמו ואביב גיל מימה תפקוד את הבריאה בחסדה והזמיר ינעים זמירות. דפדף בעליו אך הסתו הדר אל נפשי פנימה. כפוף מנטל זים. עבר אביב כלה קיץ ועמהם פנה אשרי. עיני דומעות הבים ונושרים מתוך ידי.

לראות אביב ולחדות בנעם אור שמש, אהה, וצפורך

קק חמדת את הדברים האלה; גם חשב על הספר להעתיקו
פה למען ירוץ בו כל יום. הוא התחיל מעתיק, הולך וכותב, אך
צמח והוא יוצא בין ההרים ועל שפת הים לתת לגוו העיף כח.

בו באצבע קטנה אחת, אך זכותו של צדיק אחד בטובלי שחרית מגן עליו והירא לדבר ה' וחרר למצותיו מחדר דוקא אחרי מקוה כשירה זו שבכאן.

הנה יובילון גם את מרים!

על אכן אחת על שפת הים ישב חמדת באפס און מיום עובר והקשיב סביבו, מוצחלות הרוח בעיר ומתים, קול ישון נשמחת, קול חתן וקול בלה. עיניו התפלשו בדמעות.

דומם עברו הגלים וירדו לנחם אותו. והיה אך תציג היפה כף רגלה במקוה אז נבא אנחנו בהמון גלים רבים לקרוא דרור לנפשה ממי המקוה הבאשים ומיד אומרה בכבל זהב.

והוא חזר שוב כלעמת שבא. בחיק כנרת יכבוש עצמו. לה יספר באבו ולפניה ישוך שיחו. לבה כל כך רך, ואך היא הנחמהו.

ובאפס ים כנרת נשף דובץ על האדמה ומחבקה, והשמש הכלה נפשו מכאב כשהזר חמדת לביתו, היתה שירת הבאר מפכה ומפכה. אפס גדמיה והש

לאט לאט ותש כחה כלפי משק גלי ים כנרת בחומת בית מרחץ עתק שעומד שם פרוצה במים, בית המרחץ מתנענע, כמבקש רחמים על עצמו, כירד זה אחו מאימת הים, פן יבוא והכהו חרם, והוא הרי רק כנגבה עלה לכאן בשערי שהסיו

הכנרת את ידיה מפאת העירה בצאתה לקראת אותה לחבוק יודן בזרועותיה עד. זה אינו דורות עומד בית המרחץ בתוך הים. פעמים כבר רצו ה. הים לכב

מרים!

היא מובעת, טו - ב

ובוכה, יודע הוא מסכן זה שסופי קרוב לבוא. אני מנחמת אותו ואומרת: אל תירא מפחלקמות, כי יבוא יום והטפתי גם אנכי את הרבו, השלופה. כי אז בחרתי בהיים למענך, בני, אך עכשיו, בקפוץ על האדם בעותי שאול, כי לא ישיש לקראת מות.

ובדמי הליל קולה הולך ותש מפני שאון מים יורדים. הלא היא שירת הבא עם הליות מלכת הימים היו יודעי היין מתכונים ויוצאים לשם לשחות מי באר לז בארה יל מרים, שמחגלגלת לתוכם בשעת רצון זו. באלפי פיות יספר לו יוד ובגופו צנה עוברת, כמי ששפכו עליו מים, ספר יספר לו הבאר וכקול מים בים יפכה הקול.

הפליג בחור אחד וירד אל הבאר. עלה הבאר לקראתו ומאיר פנים. אמר בחור בלבנו אין זה כי אם מרים הנביאה נצבה שמה. נתמלא לבו זה וקפץ לתוך המים והיה עומד שם כל אותו הלילה, וכשהאיר השחר מצאו אותו אדם מוטל שם והובק בזרועותיו את כלתו אשר צנחה עם כרה.

כשהזר חמדת לביתו, היתה שירת הבאר מפכה ומפכה. אפס גדמיה והש לאט לאט ותש כחה כלפי משק גלי ים כנרת בחומת בית מרחץ עתק שעומד שם פרוצה במים, בית המרחץ מתנענע, כמבקש רחמים על עצמו, כירד זה אחו מאימת הים, פן יבוא והכהו חרם, והוא הרי רק כנגבה עלה לכאן בשערי שהסיו הכנרת את ידיה מפאת העירה בצאתה לקראת אותה לחבוק יודן בזרועותיה עד. זה אינו דורות עומד בית המרחץ בתוך הים. פעמים כבר רצו ה. הים לכב

חמדת נשא את עיניו הישמימה. הירח הסתתר במפלשי עב. והשך היה מתחת
והים תעה בחשך.
בין השרת מים רבים עמוד חמדה, ובתוך אזרועות ידיו נד גוה. של מרים, ורוח
עבר באויר, ולב העולם רעד, אבל מיד ירדו ירדן וכנרת לקבר את מתיהם.
ושוב שבה הדממה, ושוב היחה המנוחה. דומם עמדה בלב המים נארה של
מרים צופה על פני הישימון. כובשת פניה בים ודמעותיה נוולות. —